

ÒSCAR M.
PICH

TRÒPIC DE
MYANMAR

XIII PREMI POLLENÇA DE NARRATIVA 2022

Notes de color

120

TRÒPIC DE MYANMAR

ÒSCAR M. PICH

XIII PREMI POLLENÇA DE NARRATIVA

Notes de Color — 120

TRÒPIC DE MYANMAR

ÒSCAR M. PICH

XIII PREMI POLLENÇA DE NARRATIVA

□■ Cossetània

Aquesta obra ha estat guardonada amb el **XIII Premi Pollença de Narrativa 2022**.

Primera edició: març del 2023

© del text: Òscar M. Pich

© d'aquesta edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977602591
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: 3 × Tres

Impressió: Romanyà Valls, SA

ISBN: 978-84-1356-257-5

DL T 32-2023

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la seva incorporació a un sistema informàtic, ni la seva transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

*El meu agraïment als lectors-guia que han redreçat l'obra:
Joan Trujillo, Elsa Esparver, Carlos Amaya, Mathilde Baron,
Gemmà Lleixà i Ingrid Pallàs i un agraïment especial a
Joan Jordi Miralles per donar-me les pistes necessàries.*

*Al mallorquí Agustí Villaronga,
mestre mesclador d'estils, gèneres i formats.*

MYANMAR: nom oficial de Birmània a partir del cop d'estat de 1988. La seva capital, Rangun, passà a anomenar-se Yangon.

NOTA DE L'AUTOR: la forma de diàleg de la novel·la és lliure, tot i tenir en compte la comprensió del lector.

PRIMERA PART

HÈCTOR PÀL·LUCH
(1948-2007)

L'Hèctor Pàl·luch donà un darrer cop d'ull a les habitacions, escombrà el passadís i abaixà les persianes del menjador i els interruptors del quadre elèctric. Al llindar de la porta, comprovà que duia el passaport, la cartera i la foto del guia a la butxaca interior de l'americana. Exhalà profundament i quedà pensatós un instant. Esguardà el rellotge platejat que duia al canell de la mà dreta com si dubtés sobre si endur-se'l. Finalment, tancà la porta amb doble volta i començà a davallar un a un els esglaons mirant de no entrebancar-se amb les maletes. A fora, l'esperava un taxi. Li feu un senyal i avançà carregat com un ase. El taxista apujà la barbeta i de seguida s'atansà per ajudar-lo. El cotxe arrencà amb suavitat, baixaren el carrer amb molta cautela i tombaren cap a l'aeroport.

Des del seient del darrere, l'Hèctor registrà com un documentalista el paisatge que l'havia vist créixer: Santa Àgueda, el barranc d'Algendar, els camps de secà i s'Enclusa. Més enllà, passat el torrent, afigurà el mas i una figura llunyana. El pare, pensà, i serrà les dents. I els punys. I se li encongí el cor. I demanà al taxista que parés un moment que havia de fer una trucada urgent. I un cop fora del cotxe, afigurà de nou el paisatge i el mas des de la distància, contemplant-los una bella estona. Aleshores pensà que segurament no els tornaria a veure. La infàmia o la glòria, o totes dues coses.

Feia vint anys que l'Hèctor Pàl·luch havia començat a preparar el seu viatge: en feia prop de cinquanta que l'havia imaginat. En tot

aquest temps havia gastat moltes hores a planificar curosament cada pas del seu trajecte: a classificar les geografies ignotes, a estudiar el pas d'altres expedicions, a registrar les dades en diferents camps semàntics. Havia ordenat tan metòdicament les etapes del viatge que fins i tot disposava del nombre exacte de passes que hauria de fer un cop arribés al lloc assenyalat per trobar-hi el que cercava. I, malgrat tot, sempre li faltava un tràmit, una dada, un document. Havia anat ajornant la decisió i creia que el temps se li havia tirat a sobre amb una follia diabòlica. Passats els quaranta, diverses crisis nervioses cada cop més profundes l'havien fet desistir d'emprendre l'expedició. Al fons de tot, s'hi amagava la por a no assolir les expectatives que ell mateix havia creat entorn del seu propi projecte. I aquesta angoixa l'havia anat desgastant i el feia vulnerable a les mirades de tots els qui sospitaven que el seu viatge era una obcecació malaltissa.

Els dies lúcids, l'Hèctor, els aprofitava per marcar terreny en tots els fronts: mirava d'escriure algun article, es preparava les classes, sortia a passejar pel camp, parlava amb la seva germana i amb l'Isaac, i fins i tot tenia prou paciència per sentir les queixes del seu pare. En aquests dies lúcids continuava preparant el seu preciós viatge. Era una expedició llunyana per la regió de Katxin, al nord de Myanmar, de dos mesos de durada en condicions força dures. Havia previst contractar un fotògraf, un guia i un o dos portadors. S'havia comprat roba resistent al vent del nord i a les pluges torrencials, sacs de dormir de microfibra, i un lot auxiliar de supervivència per fer foc i potabilitzar l'aigua en cas de necessitat. Complerts els cinquanta-quatre, l'única cosa que li mancava era un permís especial per viatjar a la zona de Putao, una zona prohibida als estrangers. Les autoritats no hi deixaven passar ningú, excepte per raons humanitàries o d'interès científic. Per resoldre la situació, l'Hèctor havia anat escrivint a diverses associacions naturalistes europees per demanar-los una carta de recomanació. Durant anys no n'obtingué cap resposta, fins al dia que la Global Net Nature (GNN) li envià una citació.

L'associació naturalista més important d'Europa tenia la seu a Oxford Street, a Londres, en un edifici victorià amb una gran rosassa gòtica sobre la cornisa. Els filantrops, tal com els anomenava l'Hèc-

tor, havien mostrat interès en la seva expedició i a ell se li obrí el cel. Compartien amb Pàl·luch l'interès per descobrir noves espècies de prosimis i la seguretat que, si n'hi havia, eren al sud-est asiàtic. L'Hèctor els mostrà entusiasmat un mapa detallat de la regió de Katxin, al nord de Myanmar, els passà diapositives de la zona que mostraven la puresa de la regió i dissertà sobre les darreres troballes científiques que provaven la possibilitat de trobar noves espècies de mamífers. No era pas un naturalista qualsevol, l'Hèctor Pàl·luch. Malgrat tenir pocs articles publicats, tenia estudis a Anglaterra, i un títol de doctor. Havia fet algunes conferències i classes a la universitat. Cap al final de la reunió, els parlà de l'aventurer anglès Sir Richard Kinsey.

En Kinsey havia visitat les planúries d'Indoxina a principis del segle XX, i havia transcrit les seves experiències en un petit quadern blau. Pàl·luch els ensenyà el quadernet embolcallat dins d'un drap de cotó. En aquest diari l'aventurer Kinsey hi descrivia una espècie d'animal híbrid semblant a un prosimi però amb trets prou diferenciats perquè generés dubtes sobre la seva taxonomia. Per la descripció del cap i de la cua que en feia en Kinsey, semblava possible classificar l'animal dins de la família dels lèmurs. Un lèmur, però, “tan rar i misteriós per copsar l'atenció dels naturalistes d'arreu del món i provar un nou ordre evolutiu”. Pàl·luch els digué que l'havia batejat afectuosament com *el monstre de l'esquerra*, perquè Myanmar era això, *una esquerra monstruosa*.

El quadernet interessà a la GNN. L'Hèctor els digué que estava enllestint una expedició. No tenia proves concloents, però creia fermament que el quadernet blau d'en Kinsey provava l'existència de l'últim gran mamífer sense classificar.

—Sr. Pàl·luch, com va arribar a les seves mans el quadernet d'en Kinsey? —L'Hèctor somrigué, però preferí no entrar en detalls.— Les fires de segona mà són riques en tresors... —Al final de la reunió, encaixaren les mans cordialment.

—Tramitem una carta de suport al govern de Myanmar. Si l'accepten, li servirà de salconduit per viatjar a la regió de Katxin. A canvi, li voldríem demanar que compartís amb nosaltres tot el material fotogràfic. Especialment, del *monstre*. —Somrigué.

Abans de deixar la sala, en Pàl·luch els tornà a regradar amb diverses reverències.

—Senyors, trobaré aquesta espècie en nom de sa majestat la Reina i la batejaré amb el nom de Kinsey.

El trajecte fins a Singapur fou tranquil i superà el trànsit amb més facilitat del que es pensava. Just abans d'aterrar a Yangon, però, l'avió passà una sèrie de turbulències i l'estómac se li encongí com un gra d'arròs. Potser per això en posar els peus a l'aeroport sentí que el món s'enfosquia. Alçà el cap per agafar aire, com si l'aire que necessités fos damunt seu, i es trobà amb la mirada d'un home, d'entre la multitud, que li feu un senyal amb la barbeta. Es tragué ràpidament la foto de la butxaca interior de l'americana mentre caminava tentinejant cap a ell. El mateix posat, la mateixa indumentària. Es van saludar amb una encaixada de mans molt formal:

—Thalim the guide, I suppose.

—Mr. Pàl·luch, nice to meet you.

L'Hèctor Pàl·luch l'havia reconegut perquè portava un jersei de llana esgrogueït, la mateixa indumentària que a la foto enviada per l'agència. Els trets de la cara també coincidien amb els de la foto però ni de lluny se l'havia imaginat tan alt, destacava per sobre dels seus compatriotes, ni tampoc que no somrigués mai, a diferència també de la majoria de birmans.

Dins del taxi, l'Hèctor començà a observar panoràmicament les restes de la capital del que havia estat part de l'Imperi Britànic. Tant l'interior del taxi com el mateix aeroport li havien donat una idea aproximada del país on era, però quan començà a avançar amb el Lada, s'adonà que s'havia ben equivocat. Yangon se li mostrava molt més decadent del que s'havia imaginat. La paraula que més li vingué

al cap fou *atrotinat*: els cotxes estaven atrotinats. Cotxes de segona i tercera mà que els xinesos malvenien als birmans. Els edificis estaven bruts i atrotinats; la majoria presentaven una façana negra, la pintura els havia caigut i les finestres queien a trossos. Les voreres, atrotinades: semblaven trinxeres de la Primera Guerra Mundial. Les persones, atrotinades: coixos, esguerrats, gent amb membres amputats i ronyosos. El trànsit, un caos. L'aire, pestilent. Els gossos es confonien amb els nens. Deixà reposar el cap enrere i tractà de relaxar-se descordant-se un botó de la camisa i afliixant-se els forats del cinturó. S'eixugà les ulleres mentre veia el taxista remenar entre els papers de la guantera fins a trobar un casset de música tradicional birmana.

De mica en mica el soroll tempestuós dels clàxons se sotmeté a la música de cants corals del radiocasset: començà a trobar més sentit a l'espai. Es retrobà amb les mirades tímides d'alguns nadius de bellesa delicada que l'ajudaren a calmar els batecs accelerats del cor. Observà les petites paradetes que s'apinyaven per una gran avinguda al llarg de tot el recorregut i que s'adequaven, sincrònicament, al ritme de la música: botiguetes plenes de papaia, pinya i síndria vigilades per les dones que sostenien sempre un ventall per foragitar les mosques; un grup d'homes en cercle xutant una pilota de fusta; uns nens amb un somriure d'orella a orella saltant i perseguint-se entre el corrent humà. Es fixà detingudament en els rostres dels vianants: les noies portaven una pintura groguenca a la cara, la majoria es dibuixaven sanefes a les galtes. Alguns homes també en portaven i escopien constantment a terra. Li semblà que escopien sang. Portaven una mena de faldilles de quadres, com els escocesos, però amb colors menys llampants. Hi havia molts gossos deixats de la mà de Déu. Eren gossos genèrics que s'havien anat reproduint amb l'única finalitat de conservar l'espècie sense cap mena de gràcia o distintiu que els diferenciés els uns dels altres tret dels dibuixos que la sarna els tatuava a la pell. Panoràmicament, li semblà que la ciutat era un caos amb un ordre precís:

—I les maletes, les has lligades bé? Les tenim totes?

—Sí —digué en Thalim—, les he lligades jo mateix. N'hi havia quatre.

Es penedí una mica de la urgència amb què havia deixat anar aquella frase. No havia estat capaç de modificar-ne el to i li semblà

que havia deixat entreveure la seva inseguretat. Aquest viatge ha de sortir bé, es repetia. S'eixugà altre cop les ulleres entelades per la suor. Feia tanta calor! Això tampoc s'ho havia imaginat. Ho havia llegit, però creia que a Myanmar, situada a dos mil quilòmetres més al nord que Singapur, no en faria tanta, de calor. Havia errat de ple. Tres quarts d'hora en terres birmanes i no havia fet més que suar. La seva ment advertí l'angoixa i això activà els llangardaixos.

Al cap de l'Hèctor hi habitaven animals d'una singularitat extraordinària. La majoria eren amfibis. Aprengué a conviure amb ells d'una manera amistosa i ells l'ajudaven a camuflar la seva sensibilitat adaptant-la al medi. N'hi havia un, però, d'animal, un gran rèptil que ho devorava tot. L'Hèctor l'anomenava *el monstre de la dreta* perquè, segons l'època de l'any, apareixia a l'hemisferi dret, on havia excavat forats enormes i ponia ous plens de caos. Aleshores, fantasia i realitat es confonien. En aquests dies, l'Hèctor havia de romandre tancat a casa fins que, amb el clonazepam, la bèstia tornava al subsòl.

Sospirà i es digué a si mateix: prou. Si el monstre surt en aquest país, em devorará. S'afanyà per arribar aviat a l'hotel, el nom del qual no recordava. Volia dutxar-se, menjar alguna cosa, prendre's la medicació i dormir. Em cal descansar per agafar forces. Em calen forces per emprendre el viatge més important de la meua vida.

L'endemà tenia la ment aparentment calmada. Es cruixí les espatlles, i es dutxà ràpidament per llevar-se la calorada. L'aigua freda ensordí uns instants tots els pensaments i la cridòria dels seus amfibis. Es posà uns calçotets llargs i llisos i es passà aigua calenta per la cara fins a estovar-se la pell. S'afaità i s'arreglà el bigoti mentre s'esguardava meticulosament la cara: havia perdut tota esperança de recuperar part dels seus cabells. Es tornà a emmirallar de lluny: tenia els pectorals caiguts, semblaven tetes, s'avergonyia cada cop que els havia d'ensenyar i creia que li donaven un aspecte efeminat que el transportava cap al tercer sexe. Havia estat un home de bon veure, no li agradava tenir aquella panxeta, ni veure com la seva pell es feia cada dia més rugosa. Coneixia gent que ho portava prou bé. No era el seu cas. Tenia la certesa que la vellesa s'acarnissava cruelment amb el seu cos. Es posà les ulleres i provà de somriure. Abans de baixar al menjador, sortí a mirar el carrer des del balcó de la sisena planta del Central

Hotel: Yangon oferia una vista plena de cúpules daurades entre boscos d'antenes parabòliques i edificis de façana esquerdada. Yangon, la gran capital de les ètnies. Monjos budistes. Foto. Sule Paya. Foto. Mercat central. Foto. Mesquita de Narsapuri. Foto. Militars a l'entrada d'un cine que projecta una pel·lícula occidental. Foto. Nens. Foto. Els nens més adorables de l'univers somriuen quan veuen la càmera. Foto. Sinagoga de Moseah Yeshua. Foto. La Shwedagon Paya. Foto. El mercat de Bogyoke Aung San. Foto. Una dona cuinant grills al carrer. Foto. Un home mastegant alguna substància de color sangonós. Foto. Un *trishaw* insistent. Foto. Una vella coixa que endevina el futur a través de la mirada. Foto. La vella li agafa la mà, li escruta els ulls i fuig remugant.

Deixà l'habitació sis vint-i-quatre i es dirigí al menjador. En una de les taules en Thalim li mostrà els bitllets d'avió del trajecte Yangon-Putao. Conversaren una mica sobre la primera impressió que li havia causat la ciutat i parlaren de la travessia. Mentre en Thalim el posava al corrent de les gestions que havia fet per visitar Putao, l'Hèctor s'absentà de les seves paraules per copsar-lo millor per segona vegada: aquell guia tenia un anglès francament bo, millor fins i tot que el seu. No aconseguia endevinar on havia adquirit aquell deix britànic, potser, pensà, l'havia aconseguit escoltant alguna cadena de televisió anglesa. Devia tenir una trentena llarga d'anys. Semblava molt professional, però poc sociable, gairebé sec. Tenia alguns gestos facials durs, com si el dolor el tingués atrapat. Escrutà en Thalim mentre es tornava a guardar els bitllets d'avió doblegant-los curiosament i tot seguit començava a llegir un diari. No semblava tens, tampoc preocupat. Arribà a la conclusió que el que aquell guia semblava no tenir era il·lusió. I, tanmateix, preferia tenir un guia amb poca il·lusió que un incompetent. El talismà sobre el qual giraria la fortuna del viatge era l'experiència del guia. Havia posat molt d'interès a subratllar al senyor de l'agència de viatges que volia el millor guia de la zona. El millor. El millor sense cap mena de dubte i costés el que costés, perquè si alguna cosa havia après l'Hèctor Pàl·luch dels llibres de Jules Verne era que el guia era clau per a l'èxit d'una expedició:

—Sr. Pàl·luch —digué el guia, interrompent el seu fil de pensament—, em permet preguntar-li per què vol arribar a un lloc tan remot?

L'Hèctor semblà alegrar-se per la pregunta, de fet, l'havia estat esperant.

—Hi vaig per tancar un cercle.

En Thalim assentí silenciosament. L'Hèctor deixà passar un petit silenci de satisfacció i continuà:

—Crec que allà s'hi amaga un secret. Crec —continuà en veu més baixa— que allà hi trobaré la resposta al que soc. Al que som.

En Thalim tornà a assentir, més encuriolit, i es concentrà intentant desxifrar les paraules:

—Ah, està buscant un fòssil?

Mentre meditava la resposta, l'Hèctor recordà un dels paratges del petit quadern blau que havia rellegit centenars de vegades: "...més enllà de l'antic Siam hi viu l'animal més irracional que hom pot contemplar sobre la faç de la terra".

—Sí —digué torçant el cap—, un fòssil vivent, una prova que canviarà els textos d'història natural, i alhora, em salvarà del caos i la mediocritat.

ÍNDEX

PRIMERA PART

Hèctor Pàl·luch (1948-2007)9

SEGONA PART

Thalim Maung (1967-2007)55

TERCERA PART

Isaac Pàl·luch (1977-2007).....137

Epíleg.....175